

VÉLEMÉNYÜNK SZERINT

FÉL IDÉZET

A Népszabadság december 17-i számában Rózsa László elmarasztalja „A szocializmus törvénytáblái” című cikkemet (Élet és Irodalom, december 2.-i szám), annak vélt mondanivalójáért.

Lássuk: mit vet szememre Rózsa László? Ezeket a soraimat idézi: „En — a szocialista erkölcs törvénytábláinak védelmében — inkább az aranyborjút venném célba. Ez kétségkívül nagyon nehéz. Ez az aranyborjú 120 kilométeres óránkénti sebességgel száguld, padlót kefél, mos, hűt, szárít.” S megrovólag hozzáfűzi: „Timár ellenszenvé, amelyet a parvenüséggel, a kispolgári hivalkodással és tárgymádatallal szemben érez, magukra a tárgyakra tevődik át. Szinte azokban látja a szocialista erkölcs megkísértőit... Nem a fogyasztási javak bőségével szemben kell bizalmatlannal és gyanakvóan állunk...”

A pontosság kedvéért hadd szövegezzem le, hogy a cikkemből kiemelt részlet eredetileg nem ponttal, hanem veszővel „zárt”, s ellenőrizhetően eképp folytatódott: „... mos, hűt, szárít, vagyis csupa olyan munkát végez, amely a dolgozó ember kényelmét, kulturálódását szolgálhatja. S pontosan erről a feltelemes módról van szó. Mert semmiképp sem a háztartási praktikum a baj. (Ez csak jó, ha van.) A baj az, ha a pénz, azaz a gépen vett kényelem célja nem az ember szellemi kapacitásának kitágítása, az aktivitásnak értelmesebb és fontosabb utakra vezérése.”

Ebből, gondolom, nyilvánvaló, hogy kissé elhamarkodott következtetés az, miszerint én „a reform egyik leglényegesebb részét, a szocializmus gazdasági előretérése szempontjából ma talán legfontosabb hajtóerőt”, mármint „az anyagi érdekelttség megszemény kiterjesztését és következetes alkalmazását” vettem célba. Korábbi cikkeimben kívül hadd bizonyítson mellettem a szóban forgó dolgozat is, amelyből Rózsa sajnálatosan elmulasztotta idézni — vagy észébe idézni — az alábbiakat: „Sokan nem úgy fogják fel az új mechanizmust, mint a tervezgatókalkuláció továbbfejlesztését, hanem mint a tervezésről való lemondást... Mivel inkább szocializmus a szocializmus, annál inkább elszigetelt — az anyagi érdekelttség elvének érvényesítésével, és ennek alapján a szocialista tudat fokozottabb kimunkálásával — a pusztán anyagiasság körére korlátozó eszmévilágot.”

Vagyis: nem abban látom a szocialista erkölcs parancolatát, hogy a mosógépeket és centrifugákat el kell távolítani a magyar főző színről. Mindenesetre nem azt olvastam folyólatomban, hogy fél idézetnek másik fele is szokott lenni...

Timár György

„TÉMÁK FELKAROLÁSA”

Számtalan cikk és glossza tette szavát, hogy nyelvtudásunkkal rosszul szolgáljuk vendégeinket. Hogy hibásak az angol étlapok, francia feliratok, német prospektusok. Nem szeretném a jogos kritika élet elvenni, de úgy gondolom, legalább szezon végén nem árt ezt az igényességet a hazai ide-

genforgalomra, a magyar nyelvű fordításokra is kiterjeszteni.

Mindazoknak, akik ellenérveként hagyományosan rangos műfordítás-irodalmunkra hivatkoznak, hadd idézzék bizonyítékként egy rövidke fordítást, amely dr. Magdalene George Käthe Kollwitzról szóló írását teszi közkinccsé a Szépművészeti Múzeum Barlach-Kollwitz kiállításának katalógusában.

A „témák felkarolásán”, a „száznál is több áradás nélküli ábrázoláson” még fenn sem akadtam, de már a következő mondat elgondolkodtatott: „Látenszen megvan-e ezekben az alkotásokban a forradalmi feszültségek, amelyek mindenfelé érezhetővé váltak és olyan döntésekhez vezettek, mint amilyenek Oroszországban 1905-ben megtörténtek.” De még ennek a megfogalmazásnak sutaságába is belenyugodtam volna, ha nem folytatódna a szöveg: „A negyvenedik életévében álló” művész dícséretével, akiről a többi között megtudjuk, hogy „Mindenekelőtt két feladat állott Käthe Kollwitz számára az előtérben”, s hogy „számos plakátot és egyéb ábrázolást készített, amelyek az »Anyák és gyermekek« témán keresztül az éhség felszámolását szolgálták”, valamint, hogy „féltreterhetetlen politikai megnyilatkozásoként és a legerősebb aktualitással készíti a »Tüntetés« és »Szolidaritás« című műveit”.

Köztudomású, hogy műfordítani annyi, mint gúzbakótné táncolni. Késztelen az is, hogy a katalógusszöveg — nem követel műfordítást. De azért nem kell a szakzsóveg mondatain táncolni.

—fa—

ILLEMTOTÓ

A Hétfői Hírek beszámol arról, hogy Varjasi Rezső, a Budapest Táncstudió tanára illemtotót rendezett a székesfehérvári KISZ-klubban. Az eredmény lesújtó képet rajzol ifjúságunk állapotáról. A tizenhárom kérdésből a legilletelmesebbek is csak kilencre feleltek meg helyesen. Némelyek azzal sem voltak tisztában, hogy a liftben igenis nem kell levenni a kalapot, mert a lift városi közlekedési eszköz, sőt volt, aki azt sem tudta, hogy a zsebkendőt bal nadrágzsebünkben illik hordani, hiszen jobbal fogunk kezni.

Szégyenkezésre is volt okom. Ma ugyanis — Varjasi és az illem szerinti — „kézzel” csak csirkecombot, virslit és gyümölcsöt illik enni.” Első pillanatban fellázadtam: mivel érdemlik ki a csirke ezt a privilegizált helyzetüket? Bánatosan tűnődtem el azon, hogy milyen nehéz lesz a mai naptól fogva az élet, amikor békacombot kell ennem késsel-villával, nem beszélve a vajjas kenyérről, a péksüteményről vagy a szárász tésztről.

Az „illemtotó” szervezőjének két kijelentése azonban megoldhatatlan problémák elé állított. „Az illemnek nincsenek irrat, csak iratlan szabályai, és ezek általában változnak” — mondotta. Ezek szerint ő legújabb művében — az Illemtanban — irratlan szabályok írásával foglalkozott? Továbbá: ha/vetélkedőjének legjobbjai is csak kilenc találattal dicsekedhetnek, akkor azon is el lehet töprengeni; miféle irratlan szabályok azok, amelyekről az emberek nem tudnak? Másik — ha lehet még súlyosabb — problémám a kézcsoókkal kapcsolatos. Ezt az illemtanár az idősebb nők számára engedélyezi, továbbá azoknak, „kikhez érzelmi szálak kötik a férfit.” Ezek szerint egy-

egy nyilvános kézcsoó alkalmazásával az összesereglett közönségnek csak azt kell eldönteni, hogy sértegetni akarja-e a férfit a nő (idősnek nyilvánítva a kézcsoó gesztusa által), vagy indiszkrét-e vele szemben. A kézcsoó végrehajtási utasítása is elgondolkodtatott: „Szabály: hallható cuppanás nélkül érje a száj a kéz felületét”. Szorongva gondolok arra, hogy ezentúl hallhatatlan cuppanást kell előállítanom.

E. I.

HIPERMODERN RAGACS

Olvasom, hogy a washingtoni „Védekező Eszközök Elemzésének Intézete” — amely nevével ellentétben nem fogamzástólókkal kísérletezik — jelentést készített az elnöki bizottság kérésére arról, hogyan lehet megakadályozni a tüntetéseket. Az alábbi fennkölt ötletek kerültek Johnson elé: „Szórjanak tapadó termékeket, ragacsos, folyékony anyagot a tömegbe, s ragasszák ily módon az embereket egymáshoz vagy a falhoz. Vessenek a tömegre óriási hálót — szükség esetén helikopterről —, hogy ezzel a tüntetők egy-egy csoportját elszigeteljék egymástól. Lőjenek a tömeg közé bódítószerek hegyű, miniatűr nyilakat.”

Tempora mutantur. Úgy látszik, a könnygázbombák már nem bizonyulnak eléggé hatásos „tüntetéstőlóknak”, ha egyszer a helyüket — legalább is az amerikai intézet javaslatában — a leghipermodernebb „védekező eszköz”, a ragacs foglalta el.

Nekem a hálótétel is nagyon tetszik. Mennyivel egyszerűbb a tüntetők egy-egy csoportját helikopterről lebojtosítani neccel elszigetelni, mint heccel, az uszítás, a gyűlöletkeltés (no és természetesen a hüvösen számító manipuláció) eddigi körülményes és fölöslegesen nagy apparátust igénylő módszerrel! Persze, az igazi az volna, ha sikerülne az intézetben olyan hálót feltalálni, amely különragadja a néger tüntetőket a fehéraktól (rögtön szembe is állítva őket egymással).

Ami a bódítószerek hegyű, miniatűr nyilakról, ezeknek a tömeg közé lödözésével eddig bizonyos sajtótermékek voltak megbízva, ám ez kétségkívül túl bonyolult és költséges megoldás, amely a mai praktikus világban többé senkit sem elégíthet ki. Ha a miniatűr nyilak nem segítenek, később esetleg nagyobbcskákat is be lehet vezetni. Ha ez sem hozná meg a várt eredményt, úgy az eszkalációban jártas amerikai kormányzat előtt további lehetőségek nyílnak meg, a napalmig bezárólag.

A tüntetéseket persze meg is lehetne szüntetni, például a Vietnamból való kivonulás révén. Ahhoz ugyanis hiába ragaszkodnak, hogy végleg otthagadjanak...

(T.)

MAGYAR KÖLTŐK — DILETTÁNSUL

Sokszor panaszkodunk, hogy a nagyvilág alig ismeri költészetünket. Ezért is örülünk általában annak, ha a világnyelvek valamelyikén magyar lírai antológia

DAUMIER TISZTELETÉRE Kaján Tibor karikatúrája

jelenik meg. Általában — mondom. Már például a Kanadában nemrég másodsor is kiadott, angol nyelvű Hungarian Anthology-t lapozgatva, öröm helyett inkább némi lehangoltság fog el.

Először is a válogatás miatt. Jó, tudom: minden válogatás szubjektív; ahány ház, annyi költészeti ízlés; s miért éppen Mr. Joseph Grosz ne mergetett volna a maga gustusa szerint Bornemissza Péterrel Bihari Sándorig költészetünk kimeríthetetlen tengeréből? Csakhogy hát valamiféle elvet, szerkesztői koncepciót mégis csak elvárna az ember. Teszem azt: miféle megfontolással reked kívül Balassi, Zrínyi, Berzsenyi és Kőlcsey egy olyan „átfogó” magyar gyűjtemény lapjain, amely fontosnak ítéli — csak a régieknél maradvá — Faludi Ferenc, Barcsay Abraham és Kisfaludy Sándor bemutatását? Vagy kellő arányérzékéről tanúsodik-e a sanzonjaiért méltán kedvelt Heltai Jenőnek őt, a nagyobbak közé számító Füst Milánnak pedig két (kettő) verssel való szerepeltetése? Kassák is csak két versre „jó”, akár Reményik Sándor. És hogyan magyarázható, mondjuk Rónay György kimaradása egy olyan antológiából, amely efféle —, hogy úgy mondjam — nevetek tartalmaz: Borsosy Kereskes György, Újváry Sándor (két verssel); Benjáminnak csak egy jut, Flóridán Tibor, Tarnóczy Árpád? Nagyítóüveggel sem lelni a Hungarian Anthology-ban Nagy László nevét; helyette két másik László: Jávör László és Könyvű László szerepel, de a kettő még együttesen is — hm — inkább Könyvű, mint Nagy... Tábóri Pálnak egy „Emigráns dal” erejéig ismét alkalmazta nyílt bebizonyítania, hogy soha életében nem volt költő; szemben Jékely Zoltánnal, akinek egyetlen sornyi lehetőséget sem adtak, hogy bebizonyítsa, mennyire az.

Ennyit a válogatás különbségeiről, amelyeket különben még úgyahogy el is nézhetnénk, ha a fordítók szépsége kárpótolna a sok bosszúságért. Fájdalom, egyetlen igazán sikerült munkán kívül, ahol az eredeti vers már témájával és formájával is angol tradíciókhoz kapcsolódó (Arany:

A walesi bárdok), a lelkes, jó szándékú, ám jövátéhetetlenül dilettáns fordítók — Joseph Grosz és W. Arthur Boggs (a Portland State College jeles angol tanára) képtelenek voltak megbirkózni az erejüket szemlátómást jócskán meghaladó feladattal. Birkózás közben mindenesetre leiterjakabok és félreértések mulatságos tárházával kárpótolnak művészi érzékünk és nemzeti önértékünk sérelmeiért. Például Füst „Nyilas hava” című versét „The Archer's Snow”-nak fordítják (Archer's Month helyett, vagyis a „havá”-t csapatéknak értelmezve); József Attila „Thomas Mann üdvözlése” című költeményében pedig nem akaszt csinálnak egy röntgenképből („Ahogy Hans Castorp Madame Chauchat testén / hadd lássunk át magunkon, itt ez esztén”; a fordításban: „as Hans Castorp in Madame Chauchat's bed”, vagyis „mint Hans Castorp a Madame Chauchat ágyában”)... Ezzel szemben ugyanennek a versnek híres befejezése („...örül, hogy lát ma itt/fehérek közt egy európai”) a következő — nem annyira mulatságos, mint inkább hamisított változatban került a gyanútlan angolszász olvasó elé: „glad to see you here/in Budapest — the Western atmosphere”. Vagyis, mint látható, az eredeti költői gondolatot a „nyugati légkör” lapos — és más légrétekből ismerős — apológiává változtatta föl, annak a József Attilának a nevében, aki az európaiságot nem évtájakban, hanem magatartásban mérte.

A fordítók — nem lévén költők — többnyire a szavak hangulati értékével sincsenek tisztában. A „Tiszta szívvel” utolsó sorában szereplő „gyönyörű szép szívemen” ennél fogva a fordításban „my pretty heart” („csinos”, „helyre” szívem) lesz: a „Nemzeti dal” híres sora pedig — „A magyar név megint lesz” — híg zsurnalizmussá silányul: „Magyars shall regain their prestige”, vagyis hogy a magyarok újra visszanyerik majd presztizsüket.

Hát lehet, hogy a magyarok visszanyerik, de a fordítók — bármennyire jószándékú vállalkozók is — aligha.

T. Gy.

Kálmánchey Zoltán: KARÁCSONYI AJÁNDÉK

